

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ЯК КОРУПЦІЙНИЙ РИЗИК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адхам Салех Шехдайович

аспірант,

Міжрегіональна Академія управління персоналом

м. Київ, Україна

Воєнний стан трансформує публічне адміністрування, в результаті чого пришвидшуються рішення, спрощується доступ чиновників до ресурсів та інформації, здійснюються масштабні кадрові зміни й активізується взаємодія між військовими, адміністраціями та бізнесом. Відбувається зростання корупційних ризиків, серед яких одним із ключових є конфлікт інтересів, що здатен суттєво вплинути на ефективність управлінської діяльності.

Таке становище не є чимось новим для країн, які ведуть бойові дії. Акт про фальшиві вимоги у США бере свій початок з часів громадянської війни у цій країні, коли широкомасштабні спекуляції урядових постачальників ледве не залишили уряд юніоністів півночі без вкрай потрібних ресурсів. Тоді Конгрес і президент звернулися до послуг приватних осіб у боротьбі за викорінення обману та збереження державних коштів [1, с. 218].

На початку становлення антикорупційного законодавства в незалежній Україні нормативна регламентація корупційних проявів у сфері оборони та практика її застосування стосувалися переважно реакції на протиправні діяння окремих військовослужбовців. Детермінація їх корупційних вчинків перебувала у жорсткій залежності ситуації в армії від державного забезпечення (будь-яка ініціатива військового стосовно пошуку засобів до існування, звичайно, і на тепер має протиправний характер). За таких обставин, наприклад, порушення заборони військовослужбовцям займатися підприємницькою діяльністю може бути зумовлене систематичною невиплатою грошового, речового і продовольчого утримання. Скорочення чисельності Збройних Сил України, яке припало на період прийняття перших законодавчих актів про боротьбу з корупцією викликало невпевненість у майбутньому для військовослужбовців [2, с. 134–135].

Встановлення відповідальності за дії в умовах конфлікту інтересів є відповіддю на суспільний запит про доброчесність державного службовця, який вважається, що має достатнє матеріальне забезпечення. Конфлікти інтересів і в державному, і у приватному секторах

непокоять громадськість багатьох країн світу, адже громадяни очікують чесного, неупередженого та справедливого виконання посадовими особами своїх функціональних обов'язків [3, с. 5].

Закон України «Про запобігання корупції» 2014 р. встановлює вимоги до запобігання і врегулювання конфлікту інтересів для осіб, які виконують публічні функції. Згідно норм цього законодавчого акту розрізняється потенційний і реальний конфлікт інтересів. Адміністративна відповідальність передбачена за діяння в умовах реального конфлікту інтересів, тобто суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [4]. Саме цей вид юридичної відповідальності було встановлено за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів ще до війни в Україні та використовується й надалі за діяння, що є протиправними лише у зв'язку з конфліктом інтересів, а не через додаткові обставини (ознаки).

Окремі вчені вважають, що в умовах війни, є нагальна необхідність посилити боротьбу з корупцією [5, с. 88]. Приписи Національного агентства з питань запобігання корупції щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів свідчать про відсутність безпосереднього зв'язку відповідних протиправних діянь з умовами воєнного часу. Так, для усунення виявлених порушень та притягнення винних до відповідальності приписи внесено Міністру охорони здоров'я України, начальнику ГУ ДСНС України у Вінницькій області, Голові Державної регуляторної служби України, ректорам кількох медуніверситетів, за фактами наявності або несвоєчасної передачі в управління корпоративних прав або підприємств підпорядкованими працівниками. Залишаються поширеними випадки протиправної діяльності під час реалізації повноважень з оплати праці [6].

Водночас, належне врядування також може розглядатися як питання безпеки. Професіоналізм і доброчесність у збройних силах, міністерстві оборони та інших органах сектору безпеки мають наслідки, що виходять далеко за рамки дієвих і ефективних систем управління людськими ресурсами [7, с. 34].

Основні суб'єкти управління сил безпеки та оборони опрацювали та оприлюднили антикорупційні програми після введення в Україні воєнного стану, кожна з яких серед переліку корупційних ризиків містить можливий конфлікт інтересів. До прикладу корупційним ризиком у процесі організації та проведенні оборонних і публічних закупівель вважається ймовірне порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, коли особи, які безпосередньо

залучені до організації процедури закупівель, умисно не повідомляють про обставини, які можуть вплинути на результат прийняття рішення [8].

Конфлікт інтересів у період воєнного стану – це реальний чинник, здатний вплинути на результативність та поставити під сумнів легітимність державних рішень у критичний для країни момент. Слабкість у виявленні та врегулюванні корупційних ситуацій загрожує не лише високим криміногенним потенціалом, а й підризом державної спроможності ефективно використовувати ресурси для оборони та відновлення. За умови належного правового інструментарію та сучасних технічних рішень слід досягнути суттєво зниження впливу конфлікту інтересів як корупційного виклику в умовах воєнного стану, що безумовно є перспективним дослідницьким завданням.

Література:

1. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі: Збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду. Женева – Київ : Женевський Центр демократичного контролю над збройними силами, 2010. 384 с.
2. Мота А. Ф. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за законодавством України : монографія. Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2006. 184 с.
3. Токар-Остапенко О. В. Урегулювання конфлікту інтересів на державній службі: можливості застосування європейського досвіду в Україні: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2013. 48 с.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056 (із змін та допов.).
5. Шило С. М. Особливості застосування законодавства щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 74, ч. 2. С. 86–93.
6. Конфлікт інтересів: протоколи, обґрунтовані висновки та приписи за червень 2025 року. *Веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://surl.li/gmbbqu> (дата звернення: 08.09.2025).
7. Посібник з належного врядування: Професіоналізм та доброчесність державної служби. Центр доброчесності в оборонному секторі, 2015. 36 с.
8. Реєстр корупційних ризиків Міністерства оборони України: додаток 3 до Антикорупційної програми Міністерства оборони України на 2025–2026 роки. URL: <https://surl.lu/toxkbv> (дата звернення: 08.09.2025).